

ПРИКАЗИ

УДК 355:929 Mihailović
D.(049.3)

Др Момчило Суботић

**Веселин Ђуретић,
Рехабилитација
Ђенерала Михаиловића
- оправдање за све српске ратне позиције 1941-1945, Београд, 2012.**

Читаоце старије и средње генерације није потребно посебно упознавати са Веселином

* Политиколог за међународне полове, Београд

Ђуретићем; довољно је поменути велику буру коју су изазвале његове књиге „Влада на беспућу“ (Београд, 1983) и двотомно дело „Савезници и југословенска ратна драма“ (издање САНУ, 1985). Књиге су изазвале највећу партијско-државну кампању и осуду у СФРЈ, након које су забрањене. У центру свих критика налазио се став да је овим делом „учињен покушај рехабилитације злочинског четничког покрета Ђенерала Михаиловића“. Кампања је била жестока дијем Југославије, а бројни Срби су позивани на одговорност. За књигу „Савезници и југословенска ратна драма“, у жеку њеног жигосања, академик Радован Самарџић је написао (као уредник књиге) да је она „изазвала преламање српске историје надвоје“, и да с њом започиње „једно ново време“. И друге Ђуретићеве књиге високо су оцењене од рецензената и стручне јавности (најважније су свакако „Разарање српства у 20. веку“, САНУ 1992; „Насиље над српским устанком“, и „Употреба Русије и Запада“). Оцењујући обе наведене књиге, рецензент Зоран Глушчевић написао је следеће: „Ђуретић је

научник којег не заробљавају чињенице, иако их никад не пренебрегава, и који је склон дубоким и смелим мисаоним захватима у којима се однос дедуктивно-мисаоног и индуктивно-чињеничног еластично мења, али никад на штету целовите истине“. Други рецензент књиге „Употреба Русије и Запада“ др Душан Лукач је написао : „Ђуретићев приступ може узнемирити само идеологизаторе, оне у чијим главама Други светски рат још није завршен, који у трагичном распаду Југославије не препознају титовско-великохрватске деструктивне пројекције и намете“ (у Предговору др Николе Жутића).

Елаборат Веселина Ђуретића „Рехабилитација ђенерала Михаиловића -оправдање за све српске ратне позиције 1941-1945“ има 242 стране и садржи, поред предговора др Николе Жутића и ауторових уводних напомена, два дела и закључна разматрања. Први део садржи три поднасловна а други четири. У закључку је Дражин завршни говор на суђењу 1946, разни прилози-мапе, прогласи, програми и писмо војводе Бојовића ђенералу Михаиловићу, те разговор са аутором елабората Веселином Ђуретићем.

У уводним напоменама Ђуретић указује на цитирани став академика Самарџића, који је о књизи „Савезници и југословенска ратна драма“ још написао: „Разби-

ли сте титовску антисрпску националну симетрију; Југославија ће или бити реконструисана на етнојезичкој основи или је неће бити“. Десило се, нажалост, ово друго. (20)

Када се ради о реактивним и појединачним српским злочинима у последњем грађанском рату у другој Југославији Ђуретић указује: „Много већи од свих злочина је злочин против мира 1914-1918, и 1941-1945, и 1991-1995, јер сви говоре о злочину у континуитету, односно о завјереничкој сробофији. Зар то није већи степен командне одговорности, него сваки који је почињен у одмазди“. (23) Ђуретић сматра да је и ђенерал Михаиловић, ако се посматра у југословенском оквиру, био жртва несрпских сепаратиста, односно српских конвертита, оних који су и у наше дане у служби туђина. „Процес рехабилитације Михаиловића покреће разне политичке демистификације, уклања пропагандистичким путем створене националне симетрије, оставља хрватске, муслиманске и друге сепаратисте без основне идеологије – сробофије, што их у случају уласка у ЕУ оставља без упоришта за сепаратистичко конвертитско доказивање“. (24)

У првом делу, у којем Ђуретић приказује међуратне и ратне активности сепаратистичких и терористичких експоната „црне“ и „дрвене“ интернационалне на

разбијању Југославије и српства 1918-1945, он између осталог пише да су ове снаге преко пропагандистичке флоскуле о тзв. српској хегемонији добијале идеологију која их је покретала против Југославије и Срба као носилаца „националног и социјалног угњетавања“. Ђуретић напомиње да је југословенски државни концепт заснован на наднационалном моделу, какав је у Европи већ био прихваћен и реализован у Италији и Немачкој. Српска друштвена и политичка елита је листом прихватила овај модел државе. То су истицали и највећи српски научници тога доба попут Јована Цвијића, Александра Белића, Јована Ердељановића, Слободана Јовановића (што је изражено у Српском културном клубу).

Окупатор је својим планом „Потхват 25“ све Србе третирао као љуте непријатеље, док је све друге прихватао као своје и окретао их против Срба. Хрвати су претили да ће се окренути Хитлеру и изнутра разбити државу, тако је изнуђен споразум Цветковић-Мачек 1939. године. Званични Београд је био натеран да приступи Тројном пакту са Осовином, 25 марта 1941, како би сачувао заједничку државу.

С друге стране Кремљ је био спреман чак да призна НДХ, али је одустао пошто су силе Антанте већ биле признале Краљевску Југословенску владу. Да се радило

о дого априла 1941. и Павелића. Они су први тражили формирање Комунистичке партије НДХ. (30) Тито напросто следи Стаљинову и Коминтернину политику који су српску политику означавали као великосрпско-хегемонистичку, а Хрвате као угњетен народ. Сви Титови тајновити договори са властима НДХ 1941, који су остваривани преко специјалних изасланика, били су у функцији хрватске политике. (32)

Подривена сепаратистичким активностима са свих страна Краљевина Југославија се брзо распала. У немачком заробљеништву нашло се 268.405 војника и официра. Пуковник Михаиловић није прихватио окупацију, па се са групом официра и војника 11. маја 1941. нашао на Равној гори.

Српски устанак 27. марта 1941. Титов центар је денационализовао и приказао га као комунистички. Ђуретић истиче да руски народ није знао за ово, као ни за чињеницу да је овим чином Срби за више од месец дана одгодили операцију „Барбароса“. Тито је Русима Србе приказивао као контрареволуционаре, а они су у ово прихватили и зато што су Срби примили око педесет хиљада руских белогардејаца. Тито је затим успоставио сигурнију комуникацију са Стаљином; Ивана Сребрењака заменио је Стевом Крајачићем који ће постати његов интимус до краја живота,

Крајачићев помоћник постао је Словенац Јосип Копинич. (33) Стаљиновог егзекутора Мустафу Голубића појео је гестаповски мрак. Ово уклањање уклапа се у хрватску политику, па је Тито чистио терен према Стаљину. Ђуретић сматра да је овде главни играч био Иван Стево Крајачаић, који је Титу помогао да уклони и Милана Горкића, првог човека југословенских комуниста.

С друге стране ђенерал Михаиловић и његов четнички покрет наступао је под заставом југословенства, што је истакнуто и у имену његове војске- Југословенска војска у отаџбини (ЈВуО), за чијег команданта је Михаиловић постављен 16. новембра 1941, а за министра војног (у влади Слободана Јовановића) 11. јануара 1942. године.

Ђуретић наглашава „да је српска егзистенцијална ситуација имала три слоја: генерала Милана Недића и његовог сарадника Димитрија Љотића, који су морали прихватити пут пасивно-егзистенцијалног колаборационизма; ту је био и војвода Коста Пећанац, руковођен са по Србе трагичним исходом (Топлички устанак из 1917. године) поручивао: „Не боде се шути са рогатијем“. (35) Михаиловић је са својим национално-политичким реализмом највише одговарао српском слободарском менталитету. До октобра- новембра 1941. он је са својим четници-

ма изводио борбе, до великих немачких одмазди у Мачви, у Крагујевцу, Краљеву, Београду... Поставаљајући мајора Ђорђа Лашића за команданта четничких одреда у Црној Гори, и капетана Павла Ђуришића за команданта Лимских четничких одреда Михаиловић је истакао да је главни циљ борба против Немаца и Италијана. „Тада је истицао да му је намјера да створи велику Југославију од Србије, Црне Горе, Босне, Херцеговине, Срема, Баната и Бачке, те за успостављање заједничке границе са Словенијом“.

Да би се доказао пред Стаљином, Тито је наредио убиство Живојина Павловића, комунисте-идеалисте, што је порука да је он његов прави човек. Ђуретић подсећа и на епизоду када је вођа партизана приликом првог налета окупатора побегао са товаром злата уз Златибор. Ђуретић изнесе многе детаље о партизанским убиствима српског народа (наводних петоколонаша) по Херцеговини. Страховите покоље вршили су и хрватске усташе у источној Босни и Рашкој области које су прикључене НДХ. Овде су одбрану народа организовали Вук Калајитовић, браћа Керовић, Јездимир Дангић и други. У овом делу српског подриња деловала је злогласна „Црна легија“ Јуре Францетића.

Аутор подсећа и на остала велика страдања српског народа у

НДХ, као што је глинска црква у којој је само за један дан заклано 1.500 Срба; затим у селима око Бањалуке 7. фебруара 1942. Убијено је 2.835 Срба. Ту се по злу прочуо фра Мирослав Мајсторовић Филиповић страшним покољем српске деце.

Ђуретић подсећа да су популарног крајишког доктора Младена Стојановића убили Шошини (Јосип Мажар-Шоша, Хрватшпански борац) партизани, а не четници којима се ово недело приписује. Интересантан је и детаљ да Тито озбиљно укорева капетана Петра Милошевића када је овај предложио да се нападне Јасеновац, који је тада чувало свега 26 усташа. (47)

Хрватски министри у краљевској влади (Крњевић, Шутеј уверавали су Черчила да је Дража Михаиловић настављач „великосрпске хегемоније“, преузимајући Коминтернину пропаганду. ХСС-ов првак Илија Јукић је писао да су усташки министри поверљиво саопштавали вођству ХСС своје планове о клању Срба, Јевреја и Рома.

Титова хрватска политика је полазила од истих премиса. Један од његових емисара у преговору са Немцима је истицао: „У националном четничком покрету ми видимо нашег највећег и најопаснијег непријатеља, пошто они теже да створе велику Србију, а нас да истисну. Под таквим окол-

ностима ми немамо више никаквог повода да се боримо против немачке војске“. (56)

У нашој историографији величају се партизански подухвати за време немачких офанзива „Вајс I и II“ (крајем 1942. и почетком 1943. године) и „Шварц“- битка на Султјесци, половином 1943, у којој је погинуло око 7.000 српских партизана (међу њима и далматинска бригада у којој су доминирали Срби римокатолици). Пређуткује се да су хитлеровци код Колашина заробили четничку групацију од око 2.000 војника предвођену мајором Павлом Ђуришићем. (57)

Ускоро је против Михаиловића и његовог покрета покренута кампања и у дијаспори. Ту су предњачили хрватски министри, али и Сава Косановић, који је злоупотребио и свог великог рођака Николу Теслу, приписујући му изјаву о његовом српском роду и хрватској домовини, иако је Тесла до краја живота патио због страдања српског народа, и то отворено саопштавао.

Нажалост, „Балкански Робин Худ“ је почетком децембра 1943. на конференцији великих у Техерану добио борбени примат над Михаиловићем. Уследила је обилата војна помоћ партизанском покрету.

Ђуретић даље описује како се одвијао Светосавски четнички конгрес у селу Ба 1944, на којем су учешће узели и Словенци и Ср-

би римокатолици (Ђуро Виловић, Нико Бартуловић?) и Срби муслимани (Мустафа Мулалић). На њему је измењена концепција др Стевана Мољевића „Хомогена Србија“ и прихваћена југословенска федералистичка позиција. На Конгресу је, истиче Ђуретић, за разлику од авнојевске прихваћена етнојезичка парадигма за даљи развој земље.

Ђуретић даље пише о титовским активностима у хрватизацији српских партизанских јединица, у којима су Срби чинили војнички кадар, а малобројни Хрвати командни и политички. Називи тих српских јединица били су хрватски и Тито их је савезницима приказивао као хрватске јединице. Отуда и данас код хрватских политичара (Јосиповић, Милановић) став да је Хрватска највише допринела антифашистичкој борби и победи над фашизмом.

Ђуретић показује како је Тито уклањао српску препреку на путу као власти и тиме што је од савезника 1943 и 1944. тражио да бомбардују српске градове (Београд, Лесковац, Подгорица). Њихови навигатори били су Титови доглавници: Коча Поповић, Пеко Дапчевић и други. (67)

Тито је упорно радио на стварању симетрије између четника и усташа, а партизане представљао да се наводно боре против једних и других. Пошто је Србе лако ин-

доктринирао, покренуо је прелазак домобрана, међу њима и део усташа, у редове НОП, а затим за монструозне хрватске злочине над Србима окривио „шачицу де-класираних усташа“. (68)

После Стаљинградске и Курске битке (јул 1942 - фебруар 1943) сломљена је кичма сили Осовине. Након тога у редове НОП прелазе многи домобрани и усташе. У врху НДХ покушан је пуч (Вокић-Лорковић), али он није успео јер је Ватикан и даље подржавао НДХ сматрајући да још све није готово.

Савезничке победе подстакле су и велике војно политичке обрте у Југославији. Тито је обманџивао и Запад и Исток. Једна од његових успешних обмана је и то што је уз помоћ Стаљина за председника краљевске владе доведен Иван Шубашић. Циљ је био да се помоћу двојице Хрвата (Тито-Шубашић) избаци из игре српски фактор (краљ Петар-Михаиловић).

Према истраживању Смиље Аврамов Тито се у Риму састао и са Пијем XII, назван „Хитлеров папа“.

Све је било спремно да Черчил и Стаљин поделе Југославију по моделу „фифти-фифти“. Српски улог у ову хрватску, антисрпску политику био је и Сремски фронт на коме је пало на десетине хиљада (по некима око 70.000) српских младића. Само у ослобо-

ђеном Београду је, истиче аутор, позивајући се на мериторне изворе, за само два месеца убијено око 30.000 Срба. То недела извршиле су партизанске јединице Ђока Јованића, Пеке Дапчевића, Вељка Мићуновића, Митра Бакића и других (74).

Заједно са Црвеном армијом у Београд је стигао и тзв. Југословенски одред, састављен од бораца бивше Хрватске легије, која је на страни Хитлера била у борби код Стаљинграда, а коју је предводио потпуковник Марко Месић. (75) Овај блиски рођак актуелног хрватског политичара Стипе Месића, код Харкова је обесио два совјетска војника.

Ђуретић саопштава и детаље око напада партизана на четнике (око 5000) Павла Ђуришића, и њихово страдање пошто их је „црногорски усташа“ Секула Дрљевић намамио у клопку. У крематоријум јасеновачки живи су бачени мајор Павле Ђуришић, Баћевић, књижевник Драгиша Васић и други. (76)

У Корушкој су пострадале српске антифашистичке формације; Ђуретић истиче да је овде убијено око 100.000 Срба, Словенаца и Хрвата.

Главнина снага са Михаиловићем је кренула према Србији кроз „шпалир“ разних непријатељстава. „Није успио план врховне команде да се све четничке снаге саберу у Босни, реоргани-

зују, и припреме за повратак у Србију, онда када се из ње повуку совјетске снаге“. (76-77)

У време када је Павелић са доглавницима „пацовским каналима“ пребачен на „демократски запад“ (идеолог геноцида и човек који је организовао Павелићево бекство Крунослав Драгановић, вратио се у Југославију 1967. и живео у Сарајеву као слободан човек), Степинац „затворен“ у свој самостан, Дража је био „раскомандан“.

Ђуретић уочава да је Ватикан тек доласком Црвене армије почео да напушта идеју НДХ, и помоћу Тита наставља, у новим околностима, великохрватски пројекат. (79)

Послератну србофобију распиривао је Титов интимус Иван Крајачић, што је највише дошло до изражаја приликом уклањања Ранковића и у време хрватског „маспока“. Ту су му помоћници били Мико Трипало и Јосип Врховец. (82)

У другој моделу књиге Ђуретић презентује Титовске послератне институционализације авнојевских развалина српства у циљу стварања велике Хрватске на развалинама Југославије. Запањујуће је докле је Титоистички пропагандистички систем могао да иде. Сам Броз је 17. јула 1946. на Цетињу рекао: „Дража је постао интиман са Павелићем, непријатељем српског народа, и са Сте-

пинцем поглавником католичке цркве у Хрватској. Он је био шпијун чак и прије рата“. (91)

Брозове везе са Светом столицом нарочито су дошле до изражаја приликом његовог сусрета са папом Павлом VI, 1971, када је Завод Светог Јеронима, који се увек ослањао на Србе католике, добио префикс Хрватски завод Св. Јеронима. Проблем репарација је, такође, истиче Ђуретић, Тито решавао у троуглу: Ватикан, Немачка-Тито. Ратне репарације су Немачкој опроштене у сусрету Тита и Вилија Бранта 1971, иако се оне процењују на хиљаде милијарди долара. (95) На име репарација Немачка је Југославији дала кредит од милијарду немачких марака, који је искоришћен за градњу хрватско-словеначке атомске централе.

С друге стране Тито није опростио италијанске репарације; оне су плаћене у територијама, у Далмацији и Истри.

Аутор даље на приказује савремену историју презентујући проблем Косова и Метохије и српско-албанске односе, као и борбу Срба за југословенско наслеђе дијелом српских земаља. Ђуретић смело констатује: „Да није уништен Равногорски југословенски национални концепт сви муслимани би прихватили српску опцију др Мехмеда Спаха, сви би они данас били Срби мухамеданске вјероисповијести

и не би били изложени новим антисрпским манипулацијама, упереним и против њих и против васцијелог српства. Равногорски покрет је онемогућавао да их Католичка интернационала србофобски експонира и тиме онемогући њихову ресрбизацију. Добро су то видјели најближи сарадници Драже Михаиловића, Мустафа Мулалић, Исмет Поповац и многи други“. (117) Све наведено говори да је Запад после Дејтона насилничким путем извршио још један поход према српском центру. Српска крила су полоњена: српско косовско-метохијско срце ишчупано. (118)

Пишући о савременом српском и српско-црногорском питању, Ђуретић, између осталог, да је Ђинђић водио „шарену“ партијско политичку дружину, као и да је радио за БНА, те да је „шарено“ петооктобарско друштво својим ауторитетом покривао Војислав Коштуница, али и да је и он, објективно, следио западни курс, испоручивши Хагу славне српске браниоце Косова, генерале Лазаревића, Павковића, Ојданића, Лукића и друге.

Ђуретић у елаборату даље наводи да је успео комунистичко-ватикански концепт подвајања Црногораца и осталих Срба, да их је убило српско југословенство... Супротстављајући се уласку Србије и српских земаља у Европску унију, Ђуретић указује и на гре-

шке Русије која је, између осталог, признала независну Црну Гору. Ђуретић сматра да у Русији недовољно знају српску историју садашњости, а то јер највише због тога што ни званични Београд није на научно заснован начин постављао српско питање у целини; српска власт то ни данас не чини, па како да нас Русија разуме и подржи. Да би дошло до политичког престројавања морају се ревидирати кључне историјске и политичке чињенице о српском народу и његовом идентитету. Запад је Србима подарио само ултиматум, разарања, смрт- истиче Никола Живковић из Берлина. „Боље је бити Руска губернија него прихватити Запад“. (у бирмингенској „Искри“ од 1. јула 2012. године). Ђуретић позива на окупљање Срба у „форми Српске уније, која би прво објединила православне Србе, а потом и оне римокатоличке и муслиманске вјере“. (151)

У другом делу елабората налази се веома драматичан и детаљан Дражин завршни говор на суђењу. На крају елабората дати су Циљеви Равногорског покрета са одговарајућим мапама, као и интервју аутора овог елабората, Веселина Ђуретића, у којем он износи сведочење америчког аутора српског порекла, да је Дража Михаиловић бачен бесним псима и да су га они до коске појели.

